

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere Göre Azerbaycan ile Türkiye Arasındaki Rekabet Gücünün Analizi*

Analysis of Competitiveness Between Azerbaijan and Türkiye According to Revealed Comparative Advantages

Atif ALASKAROV**
Ali Rıza SANDALCILAR***

Öz

Bu çalışmanın amacı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere göre Azerbaycan'ın Türkiye ile ikili ticarete ürün grubu bazında rekabet gücünü analiz etmektir. Bu bağlamda Azerbaycan'ın hangi ürün gruplarında Türkiye'ye karşı avantajlı olduğu; hangi ürün gruplarında ise dezavantajlı durumda olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Analizlerde 2000-2020 dönemine ait SITC basamak 1 ve basamak 2 yıllık verileri kullanılarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi (AKÜ) değerleri hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre Azerbaycan tüm yıllarda sadece 3 numaralı "Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler" ürün grubunda Türkiye'ye karşı avantajlı durumda olduğu; 2 numaralı "Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler" ürün grubunda 2018 yılı sonrası avantajlı duruma geçtiği; diğer tüm ürün gruplarında ise dezavantajlı durumda olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, Rekabet Gücü, AKÜ, SITC

Abstract

The aim of this study is to analyze the competitiveness of Azerbaijan on a commodity group basis in bilateral trade with Turkey, according to the with revealed comparative advantages. In this context, it has been tried to reveal in which commodity groups Azerbaijan has an advantage over Turkey and, in which commodity groups Azerbaijan is at a disadvantage. In the analyses, Revealed Comparative Advantages Index (RCA) values were calculated using SITC digit 1 and digit 2 annual data for the period 2000-2020. According to the analysis results, Azerbaijan has an advantage over Turkey only in the number 3 "Mineral fuels, oils and alkaline products" product group in all years; It has become advantageous in the number 2 "Inedible raw materials excluding fuel" product group after 2018; It was determined that it was at a disadvantage in all other product groups.

Keywords: Azerbaijan, Türkiye, Competitiveness, RCA, SITC

* Bu makale birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı

e-posta: atif_alaskarov21@erdogan.edu.tr

ORCID: 0009-0004-0619-2223

*** Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

e-posta: aliriza.sandalcilar@erdogan.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9185-6968

1. Giriş

Azerbaycan, 1991 yılında bağımsızlığını kazanarak her alanda bölgesel ve küresel aktör olmaya çalışan bir ülkedir. Ticari ilişkiler bu anlamda en önemli faaliyetlerin başında gelmektedir. Piyasa ekonomisine geçişte bir taraftan gerekli temel malları ithal ederken diğer taraftan da ihracatını geliştirerek dış ticaret açıklarını karşılamaya çalışmıştır. Zengin doğalgaz ve petrol rezervlerinin çıkartılıp, kullanıma sunulması ileriki yıllarda mümkün olabilmiştir. Geline son durumda Azerbaycan'ın ihracatında en büyük payın doğalgaz ve petrol ürünlerine ait olduğu görülmektedir. 2022 yılında Azerbaycan'ın toplam ihracatı 41,67 milyar dolara, toplam ithalatı ise 14,54 milyar dolar seviyelerine ulaşmış olup dış ticaret fazlası veren az sayıda ülkeden biridir (<https://www.stat.gov.az>).

Azerbaycan ilk yıllarda ticaretinin büyük bir kısmını başta Rusya Federasyonu olmak üzere bölge ülkeleriyle gerçekleştirmekteydi. Zaman içerisinde hem ihracatta hem de ithalatta Azerbaycan'ın ticari partnerleri çoğalmış ve Azerbaycan tüm dünyayla ticaret yapan bir ülke konumuna gelmiştir. Azerbaycan'ın dışa açılma sürecinde en fazla katkı sağlayan ülkelere biri de Türkiye'dir. Azerbaycan-Türkiye arasında ikili ticaretin gelişmesinde en önemli faktörün başında tarihi ve kültürel geçmişleri gelmektedir. Ayrıca Türkiye'nin en etkili bölgesel ticari aktörlerden biri olması, piyasa ekonomisindeki deneyimi, Türk firmalarını girişimci faaliyetleri bu faktörler arasında sıralanabilir.

Bu çalışmanın amacı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere göre Azerbaycan'ın Türkiye ile ikili ticarete ürün grubu bazında rekabet gücünü analiz etmektir. Bu bağlamda Azerbaycan'ın hangi ürün gruplarında Türkiye'ye karşı avantajlı olduğu; hangi ürün gruplarında ise dezavantajlı durumda olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma bu kapsamda üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Azerbaycan'ın dış ticaret yapısı yıllar itibarıyla ve mal grupları bazında ortaya konulmaktadır. İkinci bölümde ise Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ikili ticaret karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Üçüncü bölümde AKÜ endeks yardımıyla iki ülke arasındaki karşılaştırmalı üstünlükler hesaplanmaktadır. Sonuç kısmında ise analizlerden elde edilen bulgulardan hareketle çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmakta ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

2. Azerbaycan-Türkiye Arasındaki Ticari İlişkiler

Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte Azerbaycan-Türkiye arasında başta siyasi ilişkiler olmak üzere her alanda münasebetler başlamıştır. Türkiye, diplomatik ilişkiler çerçevesinde 1991 yılında Azerbaycan'da konsolosluk, 14 Ocak 1992'de ise büyükelçilik açmıştır (Müslüm, 2009, 5). Ebülfez Elçibey'in iktidara gelmesiyle birlikte Azerbaycan'ın dış politikasında stratejik değişiklikler olmuş ve Türkiye, Azerbaycan'ın dış politikasında özel bir konum kazanmıştır. Elçibey ilk yurtdışı gezisini 24-27 Haziran 1992'de Türkiye'ye yapmış; Ankara'da düzenlenen Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİT) zirvesine katılmıştır (Zengin, 2010, 310).

Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülke olan Türkiye, bağımsızlığını kazanmasının ardından Azerbaycan ile ekonomik ve ticari ilişkilerinde büyük ilerleme kaydetmiştir. Bu bağlamda Azerbaycan'ın bağımsızlığından bu yana gerek kültürel, gerek coğrafi, gerekse de tarihi değerler açısından birbirine bağlı olan bu iki ülke arasında, çeşitli alanları kapsayan ve bununla beraber aralarındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısını oluşturan çok sayıda farklı alanlarda işbirliği, anlaşma ve protokole imza atılmıştır (Hüseynov, 2009).

Azerbaycan ve Türkiye ekonomileri, yapı ve coğrafi sürdürülebilirlik açısından birbirini tamamlamaktadır. Türkiye ekonomisinin dışa dönük ve imalata yönelik bir yapıya sahip olmasına rağmen, Azerbaycan ekonomisinin ise daha çok hammaddeye dayalı olduğu söylenebilir (Çıkrık, 2016). 1991 yılından itibaren gelişen siyasi ve ekonomik ilişkilere paralel olarak Türk işadamlarının bu ülkeye yoğun ilgisi olmuştur. Türk firmalarının Azerbaycan pazarında şubeler açarak Türkiye'den ithalat yapması sebebiyle devamlı bir gelişme içinde bulunan bu iki ülke arasındaki ticaretin artması, Türkiye lehine olarak fazla vermiştir. Azerbaycan'ın bağımsızlığının ilk yıllarında, Türkiye'nin ekonomik ve ticari ilişkilerdeki hâkimiyeti zamanla azalmaya başlamıştır. Bu durumun nedeni, diğer ülkelerin pazara girmesi ve yerel şirketlerin kendi ayakları üzerinde durmaya başlamasıdır (Süleymanov & Zeynalov, 2010). Azerbaycan, başta petrol ve doğal gaz olmak üzere yer altı ve yer üstü kaynakları açısından son derece zengin ve Orta Asya, Orta Doğu ve Ön Asya'nın ortasında, tarihi ve ticari bir konumda yer alması nedeniyle Kafkasya bölgesinde çok önemli bir ülkedir.

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki mal ve hizmet ticaretinin mevcut olumlu durumu ve Azerbaycan ile Türkiye arasındaki yakın ekonomik iş birliği her alanda olduğu gibi ticari ilişkilerde de kendini göstermektedir. Azerbaycan bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkiye ile imzaladığı ilk anlaşma 01 Kasım 1993 tarihli "*Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması*"dır. Bu anlaşmaya göre tarafların birbirlerini En Çok Kayırılan Ülke Statüsünde tanımaları kararlaştırılmıştır. Daha sonra imzalanan çok sayıda anlaşma, ikili ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi için büyük bir temel oluşturmuştur (Qarali, 2016). Azerbaycan'ın Türkiye ile olan ticari ve ekonomik ilişkileri bölgedeki diğer ülkelere göre çok yüksek düzeyde olmasına rağmen, mevcut durum ortak bağlara sahip, ortak bir kültürel mirası paylaşan ve dilleri aynı olan iki ülkenin potansiyelini yansıtmaktan uzaktır. Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin gündemindeki en önemli konu Ham Petrol Boru Hattı olan Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Hattı'dır. Azerbaycan'a yatırım yapan en büyük yatırımcılardan birisi Türkiye'dir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki 10 yılda Azerbaycan'da binden fazla Türk sermayeli şirket kurulmuştur (Oğan, 2001, 75-76).

Azerbaycan'ın Türkiye ile olan ticari ilişkileri bağımsızlığının ilk yıllarına dayanmaktadır. Zaman içerisinde Türkiye Azerbaycan'ın en önemli ticari ortağı konumuna gelmiştir. Şöyle ki, Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi (ADİK) elde edilen verilerle oluşturulmuş Tablo 1'de 2021 yılında Azerbaycan'ın ihracatında ve ithalatında yer alan ilk on ülke sıralanmaktadır. Buna göre Türkiye hem Azerbaycan'ın ihracatında hem de ithalatında ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Azerbaycan'ın dış ticaretinde ilk 10 ülke (2021, Milyon Dolar)

Ülkeler	İhracat	Ülkeler	İthalat
İtalya	9243	Rusya Federasyonu	2074
Türkiye	2818	Türkiye	1844
Rusya Federasyonu	920	Çin	1639
İsrail	898	Almanya	634
Hırvatistan	751	Ukrayna	471
Gürcistan	661	ABD	442
Almanya	650	İtalya	419
Hindistan	594	İran	397
Portekiz	587	Birleşik Krallık	271
Tunus	577	Japonya	259

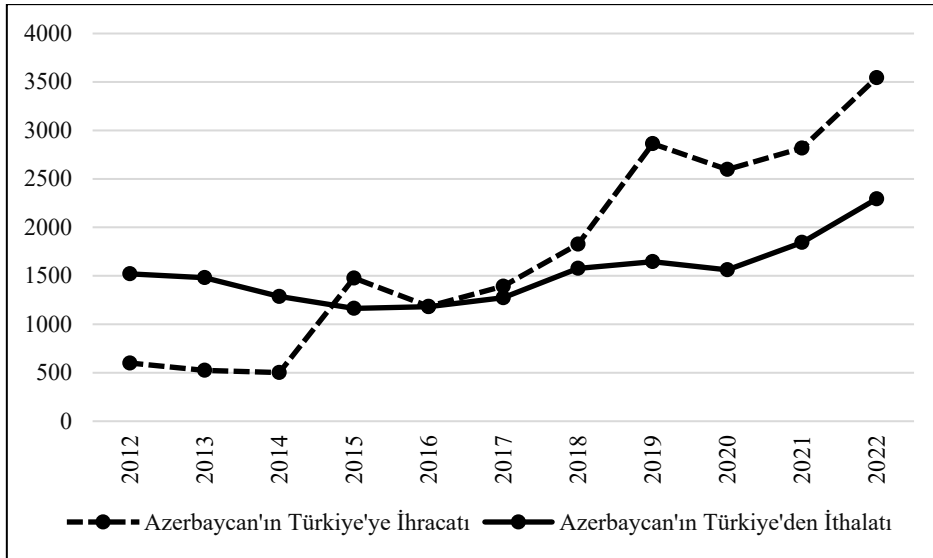
Kaynak: ADİK, https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_3.xls;
https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_5.xls

Tablo 2’de 2012-2022 dönemini kapsayan Azerbaycan’ın Türkiye ile olan dış ticaret verilerini göstermektedir. Tablo verileri incelendiğinde 2012 yılında Azerbaycan Türkiye’ye 600 milyon dolar ihracat yaparken bu rakam 2022 yılında 3544 milyon dolara ulaşmıştır. İthalata bakıldığında ise 2012 yılında 1521 milyon dolar olan ithalat verisi 2022 yılında 2294 milyon dolara yükselmiş olduğu görülmektedir. Hem ihracatta hem de ithalatta iki ülke arasında sürekli artan oranda bir ticari ilişki yaşandığı tablo verilerinden anlaşılmaktadır. Grafik 1’de Azerbaycan’ın Türkiye ile olan ihracatı ve ithalatı grafik halinde gösterilmektedir. Grafikte, 2016 yılı sonrası Azerbaycan’ın Türkiye ile dış ticaret fazlası vermeye başladığı görülmektedir. Dış ticaret fazlası verilmesinin temel sebeplerinin başında petrol ve doğalgaz ihracatı gösterilebilir. Son yıllarda Azerbaycan’da petrol üretiminin artması ve Türkiye’nin bu ürünleri, Azerbaycan’dan diğer ülkelere göre daha ucuza alabilmesi bu sektörde ticaretin artmasına neden olmuştur (Latifli, 2016, 35).

Tablo 2. Azerbaycan-Türkiye arasındaki dış ticaret verileri (2012-2022 Dönemi, Milyon Dolar)

Yıllar	Azerbaycan		Azerbaycan-Türkiye			
	Toplam İhracatı	Toplam İthalatı	Türkiye’ye İhracatı	Toplam İhracat İçerisindeki Payı (%)	Türkiye’den İthalatı	Toplam İthalat İçerisindeki Payı (%)
2012	23908	9653	600	2,51	1521	15,76
2013	23975	10712	525	2,19	1481	13,83
2014	21828	9188	502	2,30	1287	14,01
2015	12729	9216	1477	11,60	1164	12,63
2016	13458	8489	1185	8,81	1181	13,91
2017	15320	8783	1393	9,09	1274	14,51
2018	19489	11466	1826	9,37	1577	13,75
2019	19635	13667	2863	14,58	1646	12,04
2020	13732	10732	2597	18,91	1562	14,55
2021	22206	11706	2818	12,69	1844	15,75
2022	41672	14539	3544	8,50	2294	15,78

Kaynak: ADİK, https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_3.xls;
https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_5.xls

Grafik 1. Azerbaycan-Türkiye Arasındaki İhracat ve İthalat Verileri (2012-2022 Dönemi; Milyon Dolar)

Kaynak: ADİK (2023). https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_3.xls;
https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt002_5.xls

Azerbaycan ve Türkiye, tarım alanında işbirliğini geliştirmek amacıyla 9 Şubat 1994 tarihinde "*Tarım alanında Bilimsel, Teknik ve Ekonomik İşbirliği Protokolünü*" imzalamışlar. İki ülke arasında kurulan "*Tarım İcra Komitesi*", ikinci toplantısını 2001 yılında Azerbaycan'da yapmış ve Türkiye ile Azerbaycan arasında bu yönde bir protokol imzalanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı ile BM Gıda ve Tarım Teşkilatının (FAO) işbirliği çerçevesinde Azerbaycan'ın gıda ve tarım güvenliğine yönelik proje hazırlanmıştır (Aras, 2004, 176). Bu projenin amacı, Azerbaycan'da tarımın gelişmesini teşvik etmek ve Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkileri BM'ye göre daha kaliteli bir seviyeye getirmektir (Gürler, 2015, 143).

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ticari ilişkiler birçok farklı sektöre dayanmaktadır. Bu sektörlerin en önemlisi enerji sektörüdür. Azerbaycan, petrol, doğal gaz ve enerji ihracatında önemli yer tuttuğu için Türkiye'ye yapılan ihracatta bu alanlar ön plana çıkmaktadır (Latifli, 2016, 38). Tablo 3'de Azerbaycan'ın Türkiye'ye ihracatının ürün grupları bazında dağılımı gösterilmektedir. 2021 yılında en fazla ihracat yapılan ürün grubu %82,20'lik payla "*Petrol, kimyasal ürünler, enerji ve ilaçlar*" ürün grubu olmuştur. Bu oran bir önceki yıl %89,80'dir. Bu ürün grubu içerisinde doğalgaz en yüksek paya sahip üründür. 2020 yılında Azerbaycan'ın Türkiye'ye yaptığı ihracatın %73,10'unu; 2021 yılında ise %59,80'ini tek başına bu ürün oluşturmaktadır. İkinci sırada %8,77'lik payla "*Tekstil malzemeleri*" ürün grubu yer almaktadır. Toplam ihracat içerisinde "Tarım, gıda ürünleri ve içecekler" ürün grubu oldukça düşük yer tutmaktadır. Bu ürün grubunun payı 2020 yılında %0,05; 2021 yılında ise %0,06'dır.

Tablo 3. Azerbaycan'ın Türkiye'ye ihracatının ürün grupları bazında dağılımı (Bin Dolar)

Ürünler	2020		2021	
	İhracat	Payı (%)	İhracat	Payı (%)
Tarım, gıda ürünleri ve içecekler	1249	0,05	1689	0,06
Bitkisel yağlar	1249	0,05	1573	0,06
Tütün	0	0,00	116	0,005
Petrol, kimyasal ürünler, enerji ve ilaçlar	2334028	89,80	2317775	82,20
Ham petrol	225150	8,67	331599	11,8
Jet motorları için kerosen yakıtı	2285	0,09	4522	0,16
Diğer amaçlar için gaz yağları	87725	3,38	100390	3,56
Yağlama yağları	4510	0,17	12046	0,43
Doğalgaz	1898389	73,10	1684196	59,80
Elektrik enerjisi	6374	0,25	24935	0,88
Asitlik alkoller	22738	0,88	43387	1,54
Etilen polimerleri, I form	25914	1,00	35518	1,26
Demirli metallere yarı mamul ürünler	5493	0,21	29820	1,06
İşlenmemiş kurşun	9098	0,35	11462	0,41
İşlenmemiş alüminyum	46352	1,78	39752	1,41
Yalıtılmış teller ve kablo	0	0,00	148	0,01
Tekstil malzemeleri	134794	5,19	247242	8,77
Ham koyun derileri	983	0,04	1141	0,04
Pamuk lifi	121811	4,69	193807	6,88
Pamuk ipliği	12000	0,46	52294	1,86
Diğerleri	127676	4,91	251430	8,92
Toplam	2597747	100,00	2818136	100,00

Kaynak: ADİK (2023). https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt011_2-015_2.xls

Tablo 4’de Azerbaycan’ın Türkiye’den ithalatının ürün grupları bazında dağılımı gösterilmektedir. Tablodan Azerbaycan’ın birçok ürün grubundan Türkiye’den ithalat yaptığı anlaşılmaktadır. Bunun temel sebepleri arasında Türk ithal ürünlerinin Azerbaycan’da tanınmaya başlaması; Azerbaycan’ın en önemli ticaret ortaklarından biri olan İran ürünlerinin Türk ürünlerine göre daha kalitesiz olması; Azerbaycan ile Rusya Federasyonu arasındaki Kuzey Kafkasya demiryolunun kapalı olması; Türk firmaların 1993 yılından itibaren Azerbaycan pazarında şubeler açarak bu ürünleri Türkiye’den ithal edip iç piyasaya pazarlaması gibi nedenler gösterilmektedir (Azerbaycan Ülke Bülteni, 2011, 19). Ayrıca Azerbaycan’ın piyasa ekonomisine geçiş döneminde, Türk şirketlerinden enerji sektörüne yatırımlar yapılmıştır. Azerbaycan enerji açısından zengin bir ülke olduğu için bu sektöre yatırım yapan yabancı şirketler de yüksek kar elde etmiştir (Kardaş, 2015, 27).

Azerbaycan’ın Türkiye’den yaptığı ithalatın ürün bazında oldukça geniş olduğu Tablo 4’deki verilerden anlaşılmaktadır. Buna göre, 2021 yılında en yüksek paya “Kimyasal ürünler ve ilaçlar” ürün grubu gelmektedir. İkinci sırada “Tezgah, ekipman ve cihazlar” ürün grubu ve üçüncü sırada ise “Tarım, gıda ürünleri ve içecekler” ürün grubu gelmektedir. Toplam ithalat içerisinde payları sırasıyla %10,20; %8,52 ve %6,26’dır.

Tablo 4. Azerbaycan’ın Türkiye’den ithalatının ürün grupları bazında dağılımı (Bin Dolar)

Ürünler	2020		2021	
	İthalat	Payı (%)	İthalat	Payı (%)
Tarım, gıda ürünleri ve içecekler	96339	6,17	115435	6,26
Canlı büyükbaş hayvanlar	4153	0,27	799	0,04
Canlı kümes hayvanları	2749	0,18	3515	0,19
Kuş ve kuş ürünleri	6270	0,40	6200	0,34
Taze ve dondurulmuş balık	916	0,06	1296	0,07
Süt ve süt ürünleri	1637	0,10	2283	0,12
Tereyağı, diğer süt yağları ve hamurları	0	0,00	1346	0,07
Peynir ve süzme peynir	2521	0,16	3982	0,22
Patates	859	0,05	2458	0,13
Meyve ve sebze	20573	1,32	25232	1,37
Çay	273	0,02	691	0,04
Pirinç	113	0,01	47	0,00
Buğday unu	9	0,00	13	0,00
Sebze yağları	5327	0,34	5982	0,32
Margarin, diğer yenilebilir karışımlar	376	0,02	774	0,04
Et salamı	606	0,04	815	0,04
Şeker ve şekerli mamulleri	5547	0,36	7575	0,41
Çikolata ve mamulleri	7967	0,51	11364	0,62
Makarnalar	8419	0,54	7391	0,40
Ekmek ve unlu ürünleri	22124	1,42	27394	1,49
Minerali, karbonatlı sular	3178	0,20	4666	0,25
Bira	999	0,06	865	0,05
Tütün	1723	0,11	747	0,04
İnşaat malzemeleri	1018	0,07	872	0,05
Doğal kum	446	0,03	276	0,01
Seramik yapı tuğlaları	23	0,00	12	0,00
Alçı	8	0,00	26	0,00
Çimento, klinker	415	0,03	500	0,03
Taş, kömür	126	0,01	58	0,00

Tablo 4 (Devam). Azerbaycan'ın Türkiye'den ithalatının ürün grupları bazında dağılımı (Bin Dolar)

Ürünler	2020		2021	
	İthalat	Payı (%)	İthalat	Payı (%)
Kimyasal ürünler ve ilaçlar	166581	10,70	188681	10,20
Kuvars	28	0,00	46	0,00
Doğal baryum sülfat	6886	0,44	2312	0,13
İlaçlar	59486	3,81	77875	4,22
Mineral gübreler	3128	0,20	3535	0,19
Yağlama yağları	15388	0,98	20070	1,09
Sabun	13645	0,87	14296	0,78
Sentetik deterjanlar	42460	2,72	40554	2,20
Etilen polimerleri, I form	1823	0,12	1012	0,05
Propilen polimerleri, I form	1419	0,09	2026	0,11
Vinil klorür polimerleri, I form	1347	0,09	1278	0,07
Plastik kütle borular, hortumlar ve bunların bağlantı parçaları	10476	0,67	10747	0,58
Lastik	10495	0,67	14930	0,81
Tezgah, ekipman ve cihazlar	132678	8,49	157069	8,52
Orman malzemeleri	0	0,00	946	0,05
Boru bağlantı parçaları	3144	0,20	1907	0,10
Ahşap talaş kiremit	8761	0,56	15944	0,86
Ahşap elyaf levhalar	8875	0,57	15626	0,85
Kağıt ve kartondan sıhhi-hijyenik ürünler	3288	0,21	4091	0,22
Ayakkabı	21228	1,36	30839	1,67
Çelik rulolar	7267	0,47	8055	0,44
Gaz, sıvı ve elektrik sayaçları	3085	0,20	2280	0,12
Mutfak ve ev eşyaları	11369	0,73	13327	0,72
Metal konstrüksiyonlar	50387	3,22	48637	2,64
Hesaplama makineleri	369	0,02	2555	0,14
Elektrik motorları, aküleri ve transformatörleri	13819	0,88	11633	0,63
Telefon ve televizyon cihazları	1086	0,07	1229	0,07
Taşıma araçları	42120	2,70	64629	3,51
Buldozerler, ekskavatörler, diğer yol yapım makineleri	2991	0,19	10945	0,59
Traktörler	4837	0,31	7006	0,38
Otobüsler	27343	1,75	38905	2,11
Kamyonlar	3346	0,21	6477	0,35
Özel kuvvet araçları	3603	0,23	1296	0,07
Mobilya ve diğer eşyalar	29745	1,90	40808	2,21
Oturma mobilyaları	10396	0,67	13452	0,73
Ağaçtan ofis, mutfak, yatak odası mobilyaları	19349	1,24	27356	1,48
Diğerleri	1094038	70,00	1276170	69,20
Toplam	1562519	100,00	1843664	100,00

Kaynak: ADİK (2023). https://www.stat.gov.az/source/trade/az/f_trade/xt011_1-015_1.xls

3. Azerbaycan Türkiye Arasındaki Dış Ticaretin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Yöntemiyle Analizi

3.1. Veri Seti ve Yöntem

Analizlerde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiş 2000-2020 dönemine ait Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması (SITC)¹ basamak 1 ve basamak 2 yıllık verileri kullanılmaktadır. SITC, dış ticarete kullanılan malların sınıflandırılmasını sağlayan bir sistemdir (Seyidoğlu, 2002, 577). Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hükümetlerin işbirliği ve uzmanların görüşleri alınarak hazırlanmış, uluslararası

¹ SITC; Standard International Trade Classification

karşılaştırmalara olanak sağlamak amacıyla 1950 yılından itibaren kullanılması tavsiye edilmiştir (TÜİK, 2008, 22). SITC, genelden özele doğru mallara kodlar vererek sınıflandıran 1'den 5'e kadar basamaklı bir yapı ile oluşturulmuştur. SITC basamak 1 malları on grup altında toplamaktadır. Bu mal grupları şunlardır:

- 0 Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri
- 1 İçki ve tütün
- 2 Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler
- 3 Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler
- 4 Hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar, mumlar
- 5 Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve ürünleri
- 6 Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar
- 7 Makineler ve taşıt araçları
- 8 Çeşitli mamul eşya
- 9 SITC'de sınıflandırılmamış eşyalar

Ülkeler arası ticaret sonrasında elde edilen veriler analiz edilerek ülkelerin bu ticaretteki göreceli konumları, bir başka ifadeyle rekabet edip edemeyecekleri hakkında bilgi edinmek ve geleceğe yönelik önerilerde bulunmak mümkündür. Bu analizlerden biri de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ)² olarak da bilinen Balassa endeksidir (Sandalcılar & Cihan, 2018, 366). Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük teorisi ilk olarak Liesner (1958) tarafından ele alınmışsa da Balassa'nın (1965) çalışmasıyla literatürde önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Seymen, 2009). Balassa'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayısı (Balassa Endeksi) ticaret yapıldıktan sonra elde edilen verilere dayanarak ölçülmektedir. Ülkenin belirli ürünlerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup olmadığını ortaya koyan Balassa Endeksi, herhangi bir ürünün ülkenin toplam ihracatı içindeki payının, o ürünün dünya toplam ihracatı içindeki payına oranını ifade eder. Beyan edilen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayısı değeri, SITC verilerinden hesaplanabilir (X: ihracat, t: dönem, k: ürün, j: ülke, w: dünya) (Erkan vd. 2015, 71). Balassa, 'j' ülkesinin 't' döneminde 'k' ürünleri ihracatında bulunan karşılaştırmalı üstünlük katsayısını (AKÜ) aşağıdaki gibi formüle etmiştir (Balassa, 1965, 99-123). AKÜ endeksinin pay kısmı, ürünün ülke toplam ihracatı içindeki payını (%); payda ise, söz konusu ürünün dünya çapında toplam ihracattaki payını temsil eder (Mykhnenko, 2005, 27).

$$AKÜ_{jk} = \frac{X_{kt}^j}{X_t^j} / \frac{X_{kt}^w}{X_t^w}$$

Yukarıdaki denklemde AKÜ değerinin 1'den büyük olması ($AKÜ_{jkt} > 1$), ülkenin ele alınan ürün grubunda veya sektörde uzmanlaştığı ve üstün bir konuma sahip olduğu anlamına gelmektedir (Bojnec ve Fertö, 2006).

Aşağıdaki denklemle ifade edilen endeks Balassa (1977) tarafından geliştirilen bir endeks olup hesaplamaya ithalat rakamlarını da dahil ederek uzmanlaşma düzeyini vermektedir. Bu endeks herhangi bir ürün grubunda veya sektörde ülkenin genel rekabet üstünlüğünü göstermenin yanı sıra ülkeler arası karşılaştırmalarda da yaygın olarak kullanılmaktadır (Adıgüzel, 2011; Sarıçoban ve Kösekahyaoğlu, 2017; Sandalcılar & Cihan, 2018, 366; Maden & Özcan, 2021, 60).

$$AKÜ_{jk} = \ln \left[\frac{X_{kt}^j}{X_t^j} / \frac{M_{kt}^j}{M_t^j} \right]$$

² Literatürde kısaca RCA (Revealed Comparative Advantage) olarak da kullanılmaktadır.

Burada hesaplanan AKÜ değeri ile söz konusu mal grubunda ülkeler arasındaki rekabet gücü ortaya konulmaya çalışılmaktadır. AKÜ değerinin 0,5'den büyük olması o mal grubunda rekabet gücünün yüksek olduğunu; AKÜ değerinin -0,5'den küçük olması o mal grubunda rekabet gücünün düşük olduğunu ifade etmektedir. Endeks değerinin 0,5 ile -0,5 arasında olması ise rekabet gücünün marjinal sınırlar içerisinde olduğu anlamına gelmektedir. Burada 0,5 ve -0,5 değerleri sınır değerler olarak belirtilmiştir. Bu eşğin üstü yüksek rekabet gücünü, altı ise düşük rekabet gücünü gösterir.

3.3. Elde Edilen Bulgular

Analizlerde Azerbaycan-Türkiye arasındaki karşılaştırmalı üstünlükler iki farklı şekilde hesaplanmaya çalışılmıştır³. Bunlardan biri SITC basamak 1 verileri kullanılarak genel bir değerlendirme yapılmış; ikincisi ise SITC basamak 2 verileri kullanılarak daha ayrıntılı bir hesaplama yapılmış olup sonuçlar çalışma sonunda Ekler olarak tablolar halinde verilmiştir.

Buna göre Tablo 5'te SITC basamak 1'e göre hesaplanmış 2000-2020 dönemini kapsayan AKÜ endeks değerleri gösterilmektedir. Tabloda koyu olarak gösterilen AKÜ endeks değeri o ürün grubunda ilgili yılda Azerbaycan'ın Türkiye'ye karşı karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu göstermektedir. Tablo 6'da ise hesaplanmış AKÜ endeks değerlerinin 2000-2020 dönemi ortalaması verilmektedir.

Azerbaycan SITC basamak 1 verilerine göre, 3 numaralı "*Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler*" ürün grubunda tüm yıllarda Türkiye'ye karşı güçlü bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, hesaplanmış AKÜ değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Analiz dönemi 3 numaralı ürün grubunun ortalama AKÜ değeri 3,72 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu ürün grubuna daha ayrıntılı bakıldığında ise 33 numaralı "*Petrol, petrolden elde edilmiş ürünler*" tüm yıllarda Azerbaycan'ın avantajlı durumda olup, ortalama AKÜ değeri 4,14'dür. 34 numaralı "*Petrol gazları, doğal gaz ve diğer mamul gazlar*" ürün grubunda ise 2010 yılı sonrası Azerbaycan'ın güçlü bir üstünlüğe sahip olduğu, ortalama AKÜ değerinin ise 5,07 olduğu analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır. Azerbaycan'ın üstünlüğünün söz konusu olduğu bir diğer ürün grubu da 35 numaralı "*Elektrik enerjisi*" ürün grubudur. Ortalama AKÜ değeri 2,35'dir. Azerbaycan 2008 yılı sonrası bu ürün grubunda Türkiye'ye karşı üstünlük elde etmiş olup 2016 sonrası ise tek taraflı mutlak bir üstünlük söz konusudur. Bu ürün grubuyla alakalı ayrıntılı AKÜ değerleri Ek 3'te tablo halinde verilmiştir.

Azerbaycan'ın Türkiye'ye karşı karşılaştırmalı üstün olduğu bir diğer ürün grubu ise 2 numaralı "*Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler*" ürün grubudur. Analiz dönemi ortalama AKÜ değeri 0,99 olarak hesaplanmıştır. Ayrıntılı analiz sonuçlarına bakıldığında tüm yıllarda Azerbaycan'ın 21 numaralı "*İşlenmemiş kösele, deri ve kür*" ürün grubu ile 26 numaralı "*Dokuma elyafı ve bunların artıkları*" ürün grubunda avantajlı durumda olduğu; ortalama AKÜ değerinin sırasıyla 2,17 ve 4,01 olduğu görülmektedir. Azerbaycan'ın Türkiye'ye karşı üstün olduğu bir diğer ürün grubu ise 1,82 ortalama AKÜ değerine sahip 28 numaralı "*Metal cevherleri, döküntüleri, hurdaları*" ürün grubudur. 2008 yılı sonrası 25 numaralı "*Kâğıt hamuru ve kullanılmış kâğıt*" ürün grubunda; 2010 yılı sonrası 29 numaralı "*Başka yerde belirtilmeyen hayvansal ve bitkisel menşeli hammaddeler*" ürün grubunda Azerbaycan Türkiye karşısında üstünlüğünü kaybetmiştir. Bu ürün grubuyla alakalı ayrıntılı AKÜ değerleri Ek 2'de tablo halinde verilmiştir.

³ AKÜ endeks değeri hesaplamasında bazı özel durumlar tespit edilmiş olup bu durum tablolarda kısaltmalarla gösterilmiştir. MÜ, ilgili ürün grubunda ilgili yılda Azerbaycan'ın sadece ihracata mevcut olup ithalatının bulunmadığı; ÜY, ilgili ürün grubunda ilgili yılda Azerbaycan'ın ihracatı ile ithalatının aynı olduğu; DTY, ilgili ürün grubunda ilgili yılda karşılıklı ticaretin olmadığı anlamına gelmektedir.

1 numaralı “İçki ve tütün” ürün grubunda 2006 yılına kadar Azerbaycan’ın karşılaştırmalı üstünlüğü söz konusu iken 2007 yılı sonrası Türkiye karşısında dezavantajlı duruma gelmiştir. Ayrıca 51 numaralı “Organik kimyasal ürünler” ürün grubu ile 68 numaralı “Demir ihtiva etmeyen madenler” ürün grubunda tüm yıllarda Azerbaycan’ın Türkiye karşısında avantajlı durumda olduğu; 57 numaralı “İlk şekillerde plastikler” ürün grubunda 2017 yılı sonrası, 61 numaralı “Başka yerde belirtilmeyen İşlenmiş deri ve köseleler” ürün grubunda 2006 yılı sonrası ise Azerbaycan üstünlüğünü kaybettiği analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır. Analizlerden elde edilen bir diğer sonuç ise 06, 22, 23, 24, 29, 32, 41, 56 ve 97 numaralı ürün gruplarında karşılaştırmalı üstünlüklerin marjinal sınırlar arasında olduğudur.

Tablo 5. SITC Basamak 1’e göre Azerbaycan’ın Türkiye karşısında rekabet gücü

Yıllar	Ürün Grupları									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2000	-2,50	2,84	2,42	2,20	-0,50	-0,80	-0,90	-4,30	-3,90	0,20
2001	-1,70	3,90	1,91	1,98	-13,00	-0,70	-2,10	-2,90	-1,40	ÜY
2002	-1,40	3,33	2,79	1,51	ÜY	-0,30	-3,60	-3,40	-4,10	ÜY
2003	-1,20	2,65	2,28	1,81	-1,50	0,08	-0,30	-1,70	-5,20	ÜY
2004	-1,10	2,78	1,75	2,29	ÜY	0,39	-2,00	-3,50	-3,90	ÜY
2005	-1,60	3,42	1,31	2,69	ÜY	-0,10	-1,40	-4,30	-4,80	-12,00
2006	-1,40	2,86	1,29	2,81	ÜY	-0,30	-1,40	-5,60	-5,50	-0,40
2007	0,07	-1,60	0,16	4,28	ÜY	-1,20	-1,70	-6,20	-7,20	ÜY
2008	-2,50	ÜY	-0,30	4,54	ÜY	-0,30	-1,10	-4,70	-5,70	ÜY
2009	-0,40	ÜY	2,73	4,11	ÜY	-0,30	-1,00	-4,20	-4,90	ÜY
2010	-1,40	-4,20	0,98	3,82	ÜY	0,13	-1,00	-3,40	-4,80	ÜY
2011	-3,00	ÜY	0,26	4,92	-2,80	0,05	-1,90	-5,20	-7,10	ÜY
2012	-4,00	-9,30	0,39	4,63	ÜY	-0,30	-0,70	-5,00	-7,50	ÜY
2013	-4,40	-4,00	0,63	4,24	-4,80	-0,20	-0,30	-3,70	-5,30	-7,50
2014	-3,50	-3,30	0,46	4,95	ÜY	0,30	-0,50	-4,50	-3,90	ÜY
2015	-5,00	-5,30	-0,80	5,17	ÜY	-1,50	-1,90	-5,30	-6,10	-7,40
2016	-4,80	-3,70	-0,10	4,70	ÜY	-1,40	-1,20	-4,50	-6,50	-2,20
2017	-4,30	-5,10	0,25	4,22	ÜY	-1,30	-1,00	-4,50	-5,80	ÜY
2018	-3,70	-3,70	0,72	4,41	-6,70	-1,40	-1,20	-4,60	-6,80	-5,20
2019	-3,40	-5,90	0,74	4,38	-5,20	-1,50	-1,70	-6,00	-6,50	-2,60
2020	-3,70	-5,90	0,82	4,46	-2,00	-1,90	-1,60	-6,50	-7,30	-2,80

Tablo 6: SITC Basamak 1 ve Basamak 2’ye göre ortalama AKÜ endeks değerleri (2000-2020 Dönemi)

Ürün Grubu	Ort. AKÜ	Ürün Grubu	Ort. AKÜ	Ürün Grubu	Ort. AKÜ	Ürün Grubu	Ort. AKÜ	Ürün Grubu	Ort. AKÜ
0	-2,60	05	-1,60	29	0,16	58	-4,00	75	-4,10
1	-1,40	06	-0,10	32	0,00	59	-6,00	76	-7,00
2	0,99	07	-1,90	33	4,14	61	3,85	77	-6,40
3	3,72	08	-1,00	34	5,07	62	-4,70	78	-5,10
4	-1,70	09	-2,40	35	2,35	63	-4,50	79	-1,90
5	-0,60	11	-2,80	41	0,00	64	-7,20	81	-6,80
6	-1,40	12	0,76	42	-0,70	65	-1,80	82	-7,20
7	-4,50	21	2,17	43	-0,60	66	-7,80	83	-5,70
8	-5,40	22	-0,40	51	1,20	67	-3,50	84	-6,30
9	-1,90	23	-0,10	52	-2,40	68	1,27	85	-4,40
00	-1,40	24	-0,30	53	-3,20	69	-5,40	87	-4,70
01	-0,80	25	0,64	54	-4,60	71	-4,60	88	-3,20
02	-1,50	26	4,01	55	-6,00	72	-3,70	89	-5,60
03	-0,70	27	-4,70	56	-0,10	73	-5,20	93	-1,70
04	-1,60	28	1,82	57	1,61	74	-5,00	97	0,00

4. Sonuç

Azerbaycan 1991 yılında bağımsızlığını kazanmış bir cumhuriyettir. Bağımsızlığının ilk yıllarında başta Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ı işgal etmesiyle başlayan Dağlık Karabağ Sorunu olmak üzere ulusal ve uluslararası birçok bölgesel siyasi ve askeri sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Tüm bu gelişmeler Azerbaycan'ın piyasa ekonomisine geçişini, bunun bir sonucu olarak da dış ticaretinin gelişmesini olumsuz etkilemiştir. Zaman içerisinde Azerbaycan'ın dış ticaretinin gelişmesinde önemli adımlar atılmış olup Azerbaycan dünyada dış ticaret fazlası veren az sayıda ülkeden bir konumuna gelmiştir.

Aynı durum Azerbaycan-Türkiye arasındaki dış ticarete de kendini göstermektedir. Azerbaycan'ın en önemli ticari partneri Türkiye'dir. Türkiye ile olan ticaretinde Azerbaycan dış ticaret fazlası vermektedir. Söz konusu ticaret sektörel bazda incelendiğinde Azerbaycan her ne kadar dış ticaret fazlasına sahip bir ülke konumunda olsa da karşılıklı ticarete sadece 3 numaralı "Mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler" ürün grubunda Türkiye'ye karşı avantajlı durumda olduğu; 2 numaralı "Akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeler" ürün grubunda ise 2018 yılı sonrası avantajlı duruma geçtiği analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır. Diğer tüm ürün gruplarında Türkiye'ye karşı karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı, bir diğer ifadeyle dezavantajlı durumda olduğu görülmektedir.

Azerbaycan ekonomisi başta doğalgaz ve petrol olmak üzere hammaddeye dayalı bir ekonomidir. Türkiye ile olan ticaretinde de bu durum yansımaktadır. Analiz sonuçları, Azerbaycan'ın Türkiye'ye hammadde ve enerji maddeleri ihraç edip, Türkiye'den ise işlenmiş ürünler ithal ettiğini göstermektedir. Ekonomilerin tamamlayıcı bir yapıya sahip olduğu, sektörler arası rekabetin sınırlı olduğu söylenebilir. Hesaplanan AKÜ değerlerine göre, rekabetin marjinal sınırlarda olduğu 06, 22, 23, 24, 29, 32, 41, 56, 97 numaralı ürün gruplarının yer aldığı sektörlerin desteklenmesi halinde zaman içerisinde Azerbaycan'ın avantajlı duruma geçebileceği analizlerden elde edilen en önemli sonuçtur.

Kaynakça

- Adıgüzel, M. (2011). *Uluslararası Rekabet Gücü Belirleyici Faktörler ve Ölçülmesi, Türkiye Bağlamında Bir Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- ADİK (2023). Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi. Dış ticaret ilişkileri hakkında. Erişim adresi https://stat.gov.az/news/source/XT_PRESS_2022_12.pdf
- ADİK (2023). Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi. Erişim adresi: <https://www.stat.gov.az/>
- Alpdoğan, H., Akal M. & Hasanaov, G. (2020). Türkiye İle Azerbaycan'ın Dış Ticaret Gelişimi. *Journal of Business and Trade*, 1(1), 16-26.
- Aras, O. N. (2004). "Türkiye-Azerbaycan İlişkileri". Yeni Yüzyılda Azerbaycan'ın Sosyal Ekonomik Yapısı. Editör: H. Selçuk, İstanbul: Tasam Yayınları.
- Azerbaycan Ülke Bülteni (2011). *Dış Ticaret Servisi*. Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları
- Balassa, B. (1965). Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage. *The Manchester School of Economic and Social Studies*, 33(2), 99-123.
- Bojnec, S. & Fertö, I. (2006). Does Comparative Advantages in Agri-Food Trade Matter for Multifunctional Rural Development: The Case of Hungary and Slovenia. *Journal of Central European Agriculture*, 7(3), 584.
- Cihan, E. (2022). Türkiye ve Almanya Arasındaki Ticaretin Sektörel Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.

- Cihan, E. & Sandalcılar, A. R. (2022). Türkiye'nin Almanya ile Dış Ticaretinde Rekabet Gücü: AKÜ Endeksi Analizi. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(2), 229-249.
- COMTRADE (2023). Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı. Erişim adresi <https://comtradeplus.un.org/>
- Çıkrık, R. (2016). Uluslararası Ticaret, Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ve Taşımacılık. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DTÖ (2023). Azerbaycan ve Dünya Ticaret Örgütü: Azerbaycan ve Türkiye arasında tercihli ticaret anlaşması. Erişim adresi <https://wto.az/article/azerbaycan-ve-turkiye-arasinda-preferensial-ticaret-sazishi-quvveye-minmishdir/80>
- Erkan, B., Arpacı, B., Yaralı, F., & Güvenç, İ. (2015). Türkiye'nin Sebze İhracatında Karşılaştırmalı Üstünlükleri. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, 18(4), 70-76.
- Gürler, T., & Korkmaz, T. (2015). Azerbaycan-Türkiye İlişkileri (1991-2003) Siyasi, Askeri, Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Açından. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Güzel, M. (2009). Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinde Uyum (Siyasi, Enerji, Ekonomik ve Kültürel Boyutu). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hüseynov, V. (2009). Türkiye-Azerbaycan Ticari İlişkileri ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızıltan, A., & Sandalcılar, A. R. (2011). Türkiye'nin Dış Ticaretinde Ekonomik İş birliği Teşkilatı'nın (ECO) Yeri ve Önemi. *Avrasya Etüdları*, 39(1), 99-122.
- Latifli, H. (2016). Azerbaycan Türkiye Dış Ticaret İlişkilerinin İncelenmesi: SWOT Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Maden H. S., & Özcan Y. (2021). Türkiye'nin Gıda Ticareti ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Modeli: Jelatin Pazarı Örneği. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 45-66.
- Oğan, S. (2001). Azerbaycan'ın Tanımlanamayan Ekonomisi ve Türkiye ile Ekonomik İlişkileri. *Avrasya Dosyası*, 7, 75-77.
- Qaralı, F. (2016). *Azərbaycan investisiya bazarının formalaşdırılması və inkişaf prespektivləri* Azərbaycan: İqtisad Universiteti.
- Sandalcılar, A. (2011). Türkiye-Suriye Dış Ticaretinin Sektörel Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(3-4), 213-229.
- Sandalcılar, A. R., & Cihan, K. A. (2018). Türkiye ile Gürcistan Arasındaki Dış Ticaretin Sektörel Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Prof. Dr. Harun TERZİ Özel Sayısı, 361-378.
- Sarıçoban, K., & Kösekahyaoglu, L. (2017). Ticaret Sonrası Verilerle Rekabet Gücünün Ölçülmesinde Kullanılan İndeksler Üzerine Bir Literatür Taraması. *The Journal of Academic Social Science*, 47, 424-444.
- Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası İktisat, Teori, Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Seymen, D. A. (2009). *Türkiye'nin Dış Ticaret Yapısı ve Rekabet Gücü*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Süleymanov, E., & Zeynalov, A. (2010). Azərbaycan Respublikasının Xalis İxrac Funksiyası və Xarici Ticarət Multipikatoru. İçinde *Qloballaşma Prosesində Qafqaz və Mərkəzi Asya III Beynəlxalq Konfransı* (ss. 124-125). Azerbaycan: Qafqaz Universiteti.

- T.C. Bakü Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2009). Azerbaycan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ticari İlişkileri. Bakü.
- TİM (2014). *Ekonomi ve Dış Ticaret Raporu*. İstanbul: Küçük Mucizeler Yayıncılık.
- TÜİK (2008). Dış Ticaret İstatistikleri ve Endeksleri Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-2. Ankara: TÜİK Matbaası.
- Utkulu, U., vd. (2013). *Türkiye'de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması-Teoriden Pratiğe-*, Editörler: Utku Utkulu, İsmail Aydemir, Ankara: Gazikitabevi.
- Zengin, E. (2010). *Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecinde Azerbaycan*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Ekler

Ek 1: Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri ürün grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri									
	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09
2000	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-0,30	ÜY	ÜY	-1,60	ÜY
2001	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	0,51	ÜY	ÜY	-4,00	ÜY
2002	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	0,59	ÜY	-5,50	-5,90	ÜY
2003	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	0,22	ÜY	ÜY	-6,60	ÜY
2004	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	1,03	ÜY	ÜY	1,63	ÜY
2005	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	0,16	ÜY	ÜY	2,20	-3,80
2006	DTY	ÜY	ÜY	-0,50	-5,20	-0,10	ÜY	ÜY	3,01	-1,10
2007	0,11	ÜY	ÜY	-0,40	ÜY	-1,80	ÜY	ÜY	0,81	ÜY
2008	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-1,70	ÜY	-7,00	0,75	ÜY
2009	0,28	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	0,52	ÜY	ÜY	-1,40	ÜY
2010	-4,30	-4,80	-4,60	ÜY	ÜY	-0,60	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY
2011	-3,40	-1,90	-5,90	ÜY	-4,40	-2,40	-2,90	ÜY	ÜY	-3,60
2012	ÜY	ÜY	-5,80	ÜY	-5,30	-3,90	ÜY	ÜY	0,06	-7,20
2013	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-8,00	-0,60	-6,10
2014	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-1,80	ÜY	ÜY	-0,80	ÜY
2015	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-4,10	ÜY	ÜY	-1,40	ÜY
2016	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	-5,60	ÜY	-5,00	-1,30	ÜY
2017	-4,00	-4,10	-4,90	ÜY	-4,60	-4,20	ÜY	-4,10	-2,40	-11,00
2018	-3,70	ÜY	-5,80	-3,40	-3,60	-3,60	ÜY	-4,00	-1,80	-12,00
2019	-5,50	ÜY	-5,00	-4,50	-5,30	-3,00	ÜY	-3,60	-0,60	ÜY
2020	-9,00	-5,50	ÜY	-6,10	-5,80	-2,80	ÜY	-3,70	-1,50	-6,50

Ek 2: İçkiler ve tütün ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammadde ürün grupları

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri										
	11	12	21	22	23	24	25	26	27	28	29
2000	ÜY	MÜ	6,44	ÜY	ÜY	2,43	MÜ	7,32	ÜY	MÜ	1,50
2001	ÜY	8,42	MÜ	ÜY	0,97	2,96	MÜ	4,52	ÜY	9,18	2,40
2002	-1,60	4,93	MÜ	ÜY	1,90	0,39	MÜ	6,24	ÜY	ÜY	2,80
2003	-2,00	MÜ	MÜ	ÜY	ÜY	0,44	5,29	4,53	-5,30	ÜY	4,80
2004	ÜY	MÜ	MÜ	ÜY	ÜY	0,83	2,89	3,85	-4,70	0,89	3,90
2005	ÜY	4,66	MÜ	ÜY	ÜY	-0,80	MÜ	3,39	-8,80	3,66	1,80
2006	ÜY	7,20	MÜ	ÜY	ÜY	-1,60	2,96	3,95	ÜY	2,65	0,80
2007	-5,50	-0,10	MÜ	ÜY	-2,50	-1,80	1,92	3,62	-7,70	4,20	-0,20
2008	ÜY	ÜY	MÜ	ÜY	ÜY	0,74	5,11	-0,70	ÜY	3,26	0,80
2009	ÜY	ÜY	11,30	ÜY	ÜY	1,60	ÜY	6,76	ÜY	4,37	2,00
2010	-4,10	ÜY	6,97	ÜY	ÜY	1,07	-2,30	4,16	-6,30	ÜY	-0,30
2011	ÜY	DTY	MÜ	ÜY	ÜY	-1,30	-0,20	3,40	-7,00	0,95	-0,90
2012	-9,30	DTY	MÜ	ÜY	ÜY	0,42	DTY	4,43	-5,70	-0,30	-1,10
2013	-4,00	DTY	MÜ	ÜY	ÜY	0,58	ÜY	3,55	-6,00	1,89	-0,20
2014	-3,10	ÜY	8,05	ÜY	ÜY	0,98	ÜY	1,01	-4,50	ÜY	0,90
2015	-5,20	ÜY	MÜ	ÜY	ÜY	-1,50	MÜ	2,53	-6,20	1,12	-1,30
2016	-3,40	ÜY	6,11	ÜY	ÜY	-0,70	-2,30	2,30	-6,80	1,00	-1,20
2017	-4,70	ÜY	6,72	ÜY	ÜY	-0,60	DTY	5,23	-6,00	-0,20	-2,80
2018	-5,00	-2,30	MÜ	ÜY	-2,40	-4,10	ÜY	5,08	-9,20	3,41	-3,00
2019	-5,40	-6,90	MÜ	-7,30	ÜY	-5,30	ÜY	4,95	-6,70	0,83	-3,70
2020	-5,60	ÜY	MÜ	-1,90	ÜY	-0,80	DTY	4,15	-8,50	1,24	-3,70

Ek 3: Mineral yakıtlar, yağlar vb. ile Hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar, mumlar ürün grupları

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri						
	32	33	34	35	41	42	43
2000	ÜY	5,91	DTY	ÜY	DTY	-0,50	ÜY
2001	ÜY	5,79	DTY	ÜY	DTY	ÜY	-9,30
2002	DTY	5,14	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY
2003	ÜY	4,27	DTY	ÜY	DTY	-1,30	ÜY
2004	ÜY	4,39	DTY	ÜY	DTY	ÜY	ÜY
2005	ÜY	4,82	2,92	ÜY	DTY	ÜY	ÜY
2006	ÜY	4,67	8,62	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY
2007	ÜY	4,83	ÜY	-2,30	DTY	ÜY	ÜY
2008	ÜY	4,54	ÜY	7,79	DTY	ÜY	ÜY
2009	ÜY	4,04	ÜY	9,61	DTY	ÜY	ÜY
2010	ÜY	3,75	9,14	7,58	ÜY	ÜY	ÜY
2011	ÜY	4,87	MÜ	8,75	DTY	ÜY	1,48
2012	ÜY	4,70	MÜ	2,90	ÜY	ÜY	ÜY
2013	ÜY	4,16	7,49	6,64	DTY	-4,80	ÜY
2014	ÜY	4,92	12,60	8,29	ÜY	ÜY	ÜY
2015	ÜY	3,06	14,20	ÜY	ÜY	ÜY	ÜY
2016	ÜY	2,79	MÜ	MÜ	ÜY	ÜY	ÜY
2017	ÜY	2,23	11,50	MÜ	ÜY	ÜY	ÜY
2018	ÜY	2,75	12,50	MÜ	ÜY	ÜY	-4,40
2019	ÜY	2,75	13,50	MÜ	ÜY	-5,10	ÜY
2020	ÜY	2,62	14,00	MÜ	ÜY	-2,00	ÜY

Ek 4: Başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri ürün grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri								
	51	52	53	54	55	56	57	58	59
2000	1,44	ÜY	ÜY	ÜY	-8,10	ÜY	2,90	-3,60	-12,00
2001	1,30	-2,10	-4,40	ÜY	-6,80	ÜY	1,82	-2,90	-3,80
2002	0,24	ÜY	ÜY	ÜY	-6,40	ÜY	2,68	-5,00	-3,60
2003	0,53	-1,80	-2,40	-8,20	-4,40	ÜY	2,53	ÜY	-4,90
2004	1,37	-4,30	-2,10	ÜY	ÜY	ÜY	2,80	-3,90	-7,30
2005	1,02	-8,30	-4,30	-12,00	-12,00	ÜY	2,78	-1,30	-6,10
2006	1,48	-3,70	-5,40	-11,00	-5,30	ÜY	2,00	ÜY	-9,40
2007	1,12	ÜY	ÜY	-6,50	-6,00	ÜY	0,76	ÜY	-5,20
2008	0,26	ÜY	-12,00	ÜY	-6,50	ÜY	2,17	ÜY	-6,20
2009	1,48	ÜY	ÜY	-3,80	-3,90	ÜY	1,80	ÜY	-6,50
2010	2,23	ÜY	ÜY	ÜY	-5,20	ÜY	1,70	-6,80	-0,40
2011	2,29	ÜY	ÜY	-4,70	-6,70	ÜY	1,59	ÜY	-12,00
2012	1,39	ÜY	ÜY	ÜY	-8,00	ÜY	1,50	-6,60	ÜY
2013	0,56	ÜY	-7,60	ÜY	ÜY	ÜY	1,86	-4,00	-5,90
2014	2,32	ÜY	-6,20	-4,70	-7,20	ÜY	2,34	-7,20	-6,70
2015	1,20	-6,80	ÜY	-8,00	ÜY	ÜY	0,62	-11,00	ÜY
2016	0,35	-4,50	-7,50	-4,30	-8,30	ÜY	0,59	-9,50	-6,00
2017	0,90	-8,60	-6,90	-10,00	-13,00	ÜY	0,37	ÜY	-5,00
2018	1,64	-3,40	ÜY	-9,60	-6,20	ÜY	0,27	-7,10	-8,10
2019	0,97	-3,90	ÜY	-13,00	-7,30	0,15	0,44	-7,60	-7,30
2020	1,16	-4,00	-7,40	ÜY	-4,80	-2,30	0,37	-7,40	-8,70

Ek 5: Başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar ürün grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri								
	61	62	63	64	65	66	67	68	69
2000	ÜY	-2,60	ÜY	-4,00	-1,80	-5,80	-12,00	1,93	-4,20
2001	ÜY	-1,40	-4,20	-6,40	-1,40	-4,50	-1,20	0,00	-2,30
2002	ÜY	-6,20	-1,50	-8,90	-2,00	-9,40	ÜY	-2,50	-6,30
2003	ÜY	-7,70	-1,00	-5,50	0,03	-7,50	-3,40	2,94	-4,10
2004	ÜY	-4,10	-1,70	-5,10	-0,80	-8,10	-4,40	0,53	-5,40
2005	ÜY	-6,30	-2,70	-3,50	-0,80	-8,70	-3,50	1,48	-5,50
2006	2,28	ÜY	-3,00	-12,00	-2,80	-6,30	-1,40	1,24	-4,50
2007	6,63	ÜY	-3,30	-7,10	-3,20	-8,40	-4,20	1,20	-8,70
2008	9,05	-6,60	-3,90	-8,60	-3,20	-8,80	-4,10	2,25	-6,30
2009	11,80	ÜY	-1,30	-12,00	-3,10	-8,70	-7,10	1,78	-7,50
2010	8,42	-9,80	-4,30	-9,10	-6,10	-4,60	-4,50	1,59	-5,50
2011	5,96	ÜY	-5,30	-8,90	-1,30	-8,00	-3,60	1,06	-7,50
2012	5,30	-8,90	-5,10	-7,10	-0,30	-12,00	-3,70	2,86	-8,80
2013	5,83	-7,10	-6,00	-12,00	0,74	-11,00	-3,80	2,81	-4,70
2014	4,48	ÜY	ÜY	-7,70	0,24	-10,00	-3,90	1,51	-8,10
2015	4,63	ÜY	-13,00	-8,70	-1,50	-11,00	-5,80	-0,30	-7,00
2016	3,35	-11,00	-13,00	-4,40	-2,10	-6,90	-2,00	1,17	-5,90
2017	3,39	-6,00	-6,40	-3,70	-2,30	-5,90	-0,30	1,72	-3,00
2018	3,31	-6,20	-6,90	-4,40	-1,90	-6,30	-1,40	1,38	-2,30
2019	3,48	-7,80	-5,30	-6,20	-1,60	-7,20	-1,70	0,92	-3,00
2020	2,95	-7,00	-5,70	-6,50	-1,90	-5,70	-2,20	1,20	-3,00

Ek 6: Makine ve Ulaştırma Araçları Ürün Grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri								
	71	72	73	74	75	76	77	78	79
2000	-3,80	-3,50	-3,90	-2,90	-3,30	-8,90	-5,30	-1,80	ÜY
2001	-3,30	-1,30	-4,10	-2,50	ÜY	-9,80	-3,00	-3,70	DTY
2002	-3,10	-2,80	-7,10	-5,20	-6,70	-4,50	-4,00	-2,00	ÜY
2003	-2,60	-0,30	-7,10	-2,60	-4,90	-3,50	-7,30	-4,10	ÜY
2004	-4,80	-2,10	-4,30	-4,60	-7,70	-11,00	-7,00	-5,50	0,74
2005	-3,10	-3,40	ÜY	-3,80	ÜY	-7,50	-6,50	-4,00	ÜY
2006	-4,80	-5,60	ÜY	-7,40	-4,00	-8,50	-11,00	-4,70	ÜY
2007	ÜY	-4,80	-11,00	-7,20	-7,80	-8,90	-8,10	-6,80	ÜY
2008	-5,10	-3,50	-4,80	-4,80	-6,70	-5,70	-5,20	-8,90	ÜY
2009	-5,40	-3,70	-4,90	-3,20	-3,10	-3,60	-6,60	-4,00	ÜY
2010	ÜY	-3,80	-2,00	-4,30	ÜY	-4,50	-3,90	-2,50	-9,60
2011	-6,30	-5,60	-5,90	-5,20	-4,40	-8,00	-6,10	-4,00	-8,70
2012	-6,00	-3,90	-6,10	-5,80	ÜY	-9,90	-6,60	-5,40	-5,10
2013	-5,70	-2,60	-3,10	-4,80	ÜY	-9,80	-4,80	-3,00	-9,00
2014	-7,00	-3,60	-6,90	-6,20	ÜY	-8,70	-6,40	-3,90	ÜY
2015	-8,20	-4,70	-4,90	-4,90	-7,30	-6,30	-11,00	-4,80	ÜY
2016	-9,00	-4,00	-5,50	-3,80	-7,10	-4,20	-5,90	-5,70	ÜY
2017	-4,30	-3,30	-7,30	-5,90	-5,10	-6,80	-5,70	-5,20	ÜY
2018	-3,90	-4,40	-5,50	-7,00	-6,50	-5,60	-6,20	-5,90	-0,60
2019	-4,20	-5,30	-8,60	-6,00	-4,80	-6,40	-7,10	-8,80	-2,90
2020	-6,10	-5,30	-6,10	-7,10	-6,90	-5,20	-7,00	-12,00	-5,70

Ek 7: Çeşitli Mamul Eşya Ürün Grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri							
	81	82	83	84	85	87	88	89
2000	-4,30	-5,50	-6,40	-4,20	-7,00	-3,30	-2,30	-4,40
2001	-1,30	-4,10	ÜY	-2,70	ÜY	0,73	-3,10	-4,60
2002	-7,40	-6,70	-4,70	-6,70	-6,80	-2,20	ÜY	-5,00
2003	-7,90	-6,10	-5,30	-8,80	-6,70	-7,20	-8,30	-4,10
2004	-2,40	-8,60	-7,80	-3,90	ÜY	-6,60	ÜY	-5,70
2005	-8,50	-7,00	-5,50	-6,20	-7,00	-4,60	ÜY	-4,20
2006	-6,90	-9,10	-2,00	-6,50	ÜY	-4,40	-7,20	-5,90
2007	-12,00	-9,10	ÜY	-5,50	ÜY	-7,00	ÜY	-6,70
2008	-4,90	-7,30	-8,10	-4,00	-5,40	-6,60	ÜY	-5,90
2009	-8,90	-4,20	-6,70	-7,90	ÜY	-4,40	-7,10	-5,50
2010	-8,40	-5,50	-7,20	-4,00	ÜY	-3,70	-2,90	-5,20
2011	-7,70	-7,60	ÜY	ÜY	-7,10	-6,80	-3,00	-7,10
2012	-11,00	-8,70	-6,00	-7,40	-3,60	-6,70	ÜY	-7,40
2013	-5,60	-7,00	-8,10	-6,40	-5,30	-5,50	ÜY	-4,50
2014	-5,40	-6,70	-6,20	-7,60	ÜY	-3,00	-6,40	-3,20
2015	-5,60	-11,00	-8,10	ÜY	ÜY	-5,10	ÜY	-6,00
2016	-5,70	-7,70	-12,00	-13,00	-12,00	-4,70	-3,00	-5,90
2017	-5,80	-7,30	-8,70	-17,00	-12,00	-3,40	-3,60	-6,60
2018	-7,70	-7,90	-9,70	ÜY	-11,00	-4,50	-7,80	-5,90
2019	-7,20	-8,40	ÜY	-11,00	ÜY	-3,70	-6,60	-7,10
2020	-7,70	-6,60	-8,00	-8,50	-9,50	-6,50	-5,80	-6,70

Ek 8: SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar Ürün Grubu

Yıllar	SITC Basamak 2'ye Göre AKÜ Endeks Değerleri	
	93	97
2000	0,20	DTY
2001	ÜY	DTY
2002	ÜY	DTY
2003	ÜY	DTY
2004	ÜY	DTY
2005	-12,00	DTY
2006	-0,40	DTY
2007	ÜY	DTY
2008	ÜY	DTY
2009	ÜY	DTY
2010	ÜY	DTY
2011	ÜY	ÜY
2012	ÜY	DTY
2013	-7,50	DTY
2014	ÜY	DTY
2015	-7,40	DTY
2016	-2,30	MÜ
2017	ÜY	ÜY
2018	-1,70	ÜY
2019	-2,60	ÜY
2020	-2,80	ÜY

Ek 9: SITC Basamak 2 Ürün Kodları ve Ürün Adları

Kod	Ürün Adı	Kod	Ürün Adı	Kod	Ürün Adı
00	Canlı hayvanlar	33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	68	Demir ihtiva etmeyen madenler
01	Et ve et ürünleri	34	Petrol gazları, doğal gaz ve diğer mamul gazlar	69	Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallerden eşya
02	Süt, süt ürünleri ve yumurtalar	35	Elektrik enerjisi	71	Güç üreten makineler ve araçlar
03	Balıklar ve diğer deniz ürünleri	41	Hayvansal sıvı ve katı yağlar	72	Özelligi olan belirli sanayiler için makineler ve aksamı
04	Hububat, hububat ürünleri	42	Bitkisel sıvı yağlar ve fraksiyonları (rafine edilmiş olsun olmasın, kimyasal işlem görmemiş)	73	Metal işleme makineleri
05	Meyve ve sebzeler	43	İşlem görmüş bitkisel ve hayvansal katı/sıvı yağlar, mumlar	74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları
06	Şeker, şeker ürünleri ve bal	51	Organik kimyasal ürünler	75	Büro makineleri ve otomatik veri işleme makineleri
07	Kahve, çay, kakao, baharat ve ürünleri	52	İnorganik kimyasal ürünler	76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar
08	Hayvanlar için gıda maddeleri	53	Debatat ve boyacılıkta kullanılan hülâsalar, tanen, boya, pigment, macun, mürekkep	77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları
09	Çeşitli yenilebilir ürünler (yağ, homojenize ürünler, sos, maya vb.)	54	Tıp ve eczacılık ürünleri	78	Motorlu kara taşıtları, bisiklet ve motosikletler, bunların aksam ve parçası
11	İçkiler	55	Uçucu yağlar, parfüm, kozmetik, tuvalet müstahzarları	79	Demir, deniz, havayolu taşıtları ile bunların aksam, parçaları
12	Tütün ve tütün mamulleri	56	Mineral kimyasal gübreler	81	Prefabrik yapılar; sıhhi su tesisatı, ısıtma ve sabit aydınlatma cihazları
21	İşlenmemiş kösele, deri ve kür	57	İlk şekillerde plastikler	82	Mobilya; yatak takımı, yatak payandaları ve yastıklar
22	Yağlı tohumlar, yağ veren meyveler	58	İlk şekilde olmayan plastikler (boru, hortum, levha, yaprak, plaka, şerit, film vb.)	83	Seyahat eşyası, el çantaları vb. taşıyıcı eşya
23	Ham kauçuk (tabii ve sentetik)	59	Başka yerlerde belirtilmeyen kimyasal maddeler ve ürünler	84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları
24	Mantar, odun ve kereste	61	Başka yerde belirtilmeyen işlenmiş deri ve köseleler	85	Ayakkabılar ve aksamı
25	Kağıt hamuru ve kullanılmış kağıt	62	Kauçuk ve kauçuktan eşya	87	Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar
26	Dokuma elyafı ve bunların artıkları	63	Mantar ve ahşap eşya (mobilya hariç)	88	Fotoğraf, sinemacılıkta kullanılan alet ve cihazlar ile optik eşya vb.
27	Hayvansal ve bitkisel gübreler, tuz, kükürt, topak, alçı gibi mineral maddeler	64	Kağıt, karton ve kağıt hamurundan eşya	89	Tanklar ve diğer zırhlı savaş taşıtları (motorlu) (silahla donatılmış olsun/olmasın)
28	Metal cevherleri, döküntüleri, hurdaları	65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	93	Özel işlemler ve mallar, çeşitlerine göre sınıflandırılmamış mallar
29	Başka yerde belirtilmeyen hayvansal ve bitkisel menşeli hammaddeler	66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	97	Altın, parasal olmayan (altın cevheri ve konsantresi hariç)
32	Taş kömürü, kok kömürü ve biriket kömürü	67	Demir ve çelik		